

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 6. oktobra 1869.

Gospodarske stvari.

Stroški in plačila pri kmetijah.

Da gospodar z družino vred živeti more, potrebuje on s svojo družino živeža, stanovanja, obleke; za vse to je treba denarja. Gospodar pa potrebuje tudi poslov in delavcev, ki ga stanejo spet denarja. Prav za prav bi imeli pōsli in delavci toliko dobiti, kolikor jim je za življenje, to je, za živež in obleko potreba. Ali zdaj že hočejo več imeti, posebno ker težja dela imajo. Prava taka plačila bi imeli soseskine in srenjski možje vrediti, in premisliti, da vsa taka plačila poslom, delavcem, in njih živež in seme, in kar k obdelovanju posestev gré, ne smejo polovice vrednosti pridelkov preseči, sicer kmetije ne morejo obstati, ker še davki in druga odrajtila po tem pridejo, in komaj četrto pridelkov gospodarju ostane.

Še drugi stroški in plačila pri kmetijah pa so:

Vsakoletno oguljenje in spridenje orodja, železja: lemežev, črtal, vozov, podkov, verig, posode itd., kar rado tretji del vrednosti tacega orodja znese, in včasih še več;

vsakoletna popravila pri poslopih, strehah, v hlevih itd., kar najmanj deseti del vrednosti streh, podov itd. rado znese;

zavarovanje poslopij zoper ogenj itd., ki je zelo koristno in dobro in vsega priporočevanja vredno, pa vendar znese nekoliko in se med letne stroške šteti mora;

cesarski davki od zemljišč in priklade vsake baže, od hiš pa še posebe;

naklade na cesarske davke za deželne potrebe; dalje plačila odškodovanja zemljišč; potlej birnje, vkladanje za srenjske potrebe, za cestne mostove, za cerkve, za šole, za mežnarje, za duhovne itd.; zadnjič pa

uime in nesreče na polji, v vinogradih, na poslopij, pri živini, pri družini, zdravila itd.

Vse to vzame na leto in dan več od četrte prihodkov, kar s poprejšnjimi obdelovavnimi stroški naraste že na več od treh četrte, da gospodarju na zadnje od vsega pridelka še ene četrte ne ostane za njegovo hrano in za hrano njegovih otrok, za obleko, za obuvanja, in za razne vsakdanje posebne potrebe.

Cena žita in družih pridelkov.

Zdaj, ko se pozveduje cena žita in družih pridelkov, utegnili bi mikavno biti, klicikošna nam je bila v prejšnjih letih cena. Škoda, da nimamo na drobno zapisane cene od vseh pridelkov v preteklih letih; stvar, ktera se ne zdi važna letos, utegne potomcem našim važna biti čez leta in leta. Gosp. Zalokar jo je zapisal v svojem „Umnem kmetovanji“ tako-le:

Od leta 1829. do 1840. je srednji vedno zlo enaki kup ta-le bil:

Mernik pšenice	1 gld. 30 kr.	mernik krompirja	— gld. 24 kr.
„ rži	— „ 56 „	„ fižola	1 „ 16 „
„ ječmena	— „ 50 „	„ graha	1 „ 16 „
„ ovsa	— „ 32 „	„ boba	1 „ — „
„ ajde	— „ 50 „	„ prosá	— „ 50 „

Leta 1841. pa je bil

mernik pšenice	1 gld. 50 kr.	mernik ajde	— gld. 52 kr.
„ rži	1 „ 20 „	„ krompirja	— „ 33 „
„ ječmena	1 „ — „	„ fižola	— „ 48 „
„ ovsa	— „ 40 „	„ prosá	1 „ — „

Leta 1842. je bil

mernik pšenice	1 gld. 54 kr.	mernik krompirja	— gld. 30 kr.
„ rži	1 „ 5 „	„ fižola	— „ 46 „
„ ječmena	1 „ — „	„ prosá	— „ 48 „
„ ovsa	— „ 48 „	„ ajde	— „ 45 „

Leta 1843. je bil

mernik pšenice	1 gld. 30 kr.	mernik krompirja	— gld. 27 kr.
„ rži	1 „ 2 „	„ fižola	1 „ 22 „
„ ječmena	— „ 48 „	„ prosá	— „ 48 „
„ ovsa	— „ 38 „		

Leta 1844. je bil

mernik pšenice	1 gld. 22 kr.	mernik ajde	— gld. 45 kr.
„ rži	— „ 56 „	„ krompirja	— „ 32 „
„ ječmena	— „ 48 „	„ fižola	1 „ 19 „
„ ovsa	— „ 35 „	„ prosá	— „ 58 „

Leta 1845. je bil

mernik pšenice	1 gld. 30 kr.	mernik ajde	— gld. 52 kr.
„ rži	1 „ 8 „	„ krompirja	— „ 27 „
„ ječmena	— „ 46 „	„ fižola	1 „ 12 „
„ ovsa	— „ 38 „	„ prosá	1 „ — „

Leta 1846. je bil

mernik pšenice	1 gld. 40 kr.	mernik krompirja	— gld. 37 kr.
„ rži	1 „ 10 „	„ fižola	1 „ 16 „
„ ječmena	1 „ — „	„ prosá	1 „ 10 „
„ ovsa	— „ 48 „		

Od leta 1847. do 1851. pa je cena žita po malem rastla, in od leta 1852. do 1854. je zavaljo slabih pridelkov po vsi Evropi močno poskočila, tako da v zadnjih letih 1853. in 1854. se je prodajal spomladi

mernik pšenice	4 gld. 10 kr.	mernik ajde	2 gld. 40 kr.
„ rži	3 „ 20 „	„ turšice	2 „ 58 „
„ ječmena	2 „ 20 „	„ krompirja	2 „ — „
„ ovsa	1 „ 30 „	„ fižola	2 „ 40 „
„ prosá	2 „ 36 „		

Ta kup sicer ne more za pravo ceno veljati, ker je ta cena le zavaljo povsotnega pomanjkanja zadnja leta tolikošna.

Letošnja letina v srednji Evropi.

Letina v Holandiji in Belgiji je srednja po meri, a skozi in skozi slaba po lastnosti pridelkov. V severni Nemčiji so v obče pridelali dokaj lepe pse-

nice, in isto tako ovsa in ječmena; nasproti pa rži le srednjo mero in slabega pridelka; v Westfalnu dokaj pšenice, pa veliko snetjave. Na Saksonskem je dobra letina sploh. Na Bavarskem (Parskem) je pridelok srednje mere; pšenica in rž ste lahki, ječmen in oves prav lepa. Žitne kupčije po vsej Nemčiji in Švajci je dozdaj bilo prav prav malo; nakupičene ima v Romanshornu še zdaj 300.000 centov stare pšenice, taka je tudi v Stetinu. Na Francozkem je v obče le srednje dobrote. Iz Angleškega so sporočila o žitni letini dobra. Rusija se hvali z obilnim pridelkom, tako tudi Švedija; v Avstriji je v obče le srednja.

List iz Dunaja

o gospodarskem učilu ljudskih učiteljev.

Poslal J. Levičnik.

24. septembra. (Zakasnjeno.)

Naj Vam, predrage „Novice“, predno se ločimo ljudski učitelji odtod, iz cesarske metropole, pišem še nekoliko vrstic. Radi smo prišli v Beč, a radi tudi odhajamo zopet odtod; zakaj dolzega sedenja in obilo hoje po trdem dunajskem tlaku se človek pri najboljši volji nazadnje vendar le naveliča.

Te dni smo imeli še tri večje demonstracije. 18. dne t. m. sta nas peljala profesorja dr. Reitlechner in dr. Wilhelm v tukajšnjo mašinsko fabriko gospodov Clayton Schuttleworth & Comp., kjer se izdelujejo razne gospodarstvene mašine. Šli smo z omenjenima profesorjema od poslopja do poslopja ter ogledovali poljedelske stroje v posamesnih delih in v celih sestavah. Predvčerajšnjim smo imeli v politehniko drugo demonstracijo; pri tej nam je razkazeval dr. Wilhelm zopet v modelih razne gospodarstvene stroje; dalje razkladal nam nauke, kako naj se postopa z mlekom, kako se dobro napravljata sirovo maslo in sir, — tudi razne živali nam je kazal v slikah, volno pa nam dal videti „in natura“ od najslabejše baže do najzlahnejšega pridelka. Videli smo tu take zlahne pridelke, da bi jih bil človek prej mislil za svilo, nego za volno.

Predsinočnim smo se snidili po občnem razgovoru velika večina učiteljev v podzemeljski dvorani Likey-eve gostilnice. *) Počastili so nas bili pri tem shodu tudi ministerijalni svetovalec vitez dr. Hamm, ministerijalni tajnik dr. Lorenc in vsi profesorji. Bilo je več govorov, mnogo slava klicev na svitlega cesarja, ministra Potocki-ta ter na nazoče gg. prednike itd. Pelo se je najprej nemški, potem po viši želji tudi slovenski; zlasti se je določno zahtevala naša: „Pridi Gorenc!“, ktera se je pa po spodbudi častne želje tudi tako iskreno zapela, da je vse po dvorani čudé poslušalo. Bil je to najlepši dan in večer, kar smo jih na Dunaji preživeli. Včeraj smo bili obdarovani v našem II. razredu vsi učitelji vsak s peterimi lepimi in koristnimi knjigami; učitelji drugih dveh razredov so bojé po eno knjigo manj dobili. Lepa, iskreno živa zahvala za tako blaga darila!

Popoldne sta nas peljala še gg. profesorja Hajek in Bisching v „geologische Reichsanstalt“, kjer smo v enajsterih sobah pregledovali raznovrstno in raznobarveno kamnje iz vseh dežel našega cesarstva; tudi od čuda veliko okamnin je tu razpostavljenih, katerih starost se šteje na stoletja.

Danes ob 12. uri smo skončali našega tukajšnjega šolanja čas. Gosp. profesorji pa so se več ali manj

vsi s prav ginljivimi govori poslovali od nas, ter pokladali nam na srca, naj marljivo nadaljujemo v daljnih domovjih to, kar smo se tu učiti pričeli. — Na kratko, pa vendar iskreno in nekako z otožnim srcem smo si podali po skončanem zadnjem uku dosedanji znanci in prijatelji desnice svoje, dobro vedevši, da z veliko večino njih se vidimo gotovo zadnjikrat; — ni čuda toraj, da marsikom so se silile skrite solzice v oči. Drevi proti deseti uri se bomo večidel vsi, kar nas je iz dežel proti jugu, ločili od tod ter djali slovo „z Bogom“ ogromnemu dunajskemu mestu. — Kakor drugekrati, pošljem tudi še danes zadnjič od le-tod dragim znancem in rojakom v daljni domovini svoj iskreni pozdrav! Srečno!

Národne stvari.

O pregovorih in prilikah sosebno slovenskih.

Spisal profesor Viljem Urbas.

(Dalje.)

Prva zbirka poljskih pregovorov je javalne od l. 1618¹⁾; poznejši natisi so iz 1619., 1620. in 1629. l., a pisatelj ni znan.

V latinskem jeziku so razglaševali pregovore Poljakov: jezuit Knapsi (Melch. Knab.) 1632. l. Ign. Rog. Zavadzki 1688., 1690. in 1728. l. in pijarist Arn. Zeglicki 1751. l.

V nemškem jeziku so govorila Poljakov prišla na svetlo l. 1689. po Jan. Ernestiju in l. 1722. po Jan. Moneti.²⁾

Novo zbirko navadnih prilik poljskih so dajali na dan Andr. Fredro l. 1658., 1659. in 1664., v popravljenih in pomnoženih natisih pa Franc Bohomolec l. 1769., Marevicz l. 1780., Sam. Bandtkin l. 1809. in 1820.

V četrtem zvezku svojih poezij je priobčil l. 1756. Jož. Minasovicz nekaj poljskih pregovorov v vezani besedi.

Prilike Poljakov razkladaje pretresa Konšt. Vurbah tudi izreke družih Slovanov (1847. l.).

Ruskih pregovorov sosebno, med drugimi sta razglasila dokaj I. G. Kizeveter 1796. l. in Dimiêr (d' Humières) l. 1800. Veliko se jih nahaja tudi pri Anketil-Diperonu³⁾ in v slovarji akademije ruske. Najbolj znamenita pa je nabira ruskih poslovice, ki jo je razglasil l. 1834. Snjegirev, pridéta jej je dotična literatura vseh Slovanov. O prislovniški literaturi Slovanov in Nemcev je tudi I. I. Hanuš 1853. l. v českem jeziku bukve dal na svetlo.

Jož. Dobrovski je razglasil l. 1804. nabor českih, Ludv. Ad. Jucevicz l. 1840. nabor litovskih pregovorov.

Kaj da se je zgodilo z J. Miheličevim rokopisom: „Kranjski pregovori“,⁴⁾ tega ne vem.*)

Pregovori in prilike so po svojem pomenu navadni, veljavni izreki modrosti in skušnje iz domačega in javnega, verskega in državnega življenja: posnetek so z opazkov človeškega razuma. Kakor vsak človek, tako ima tudi vsak narod svojega duhá; tega razodevajo in upodobujejo ravno pregovori in prilike v svojej skupnosti.

¹⁾ Proverbiorum Polonicorum centuriae 18 v Lubcu nad Niemnem.

²⁾ Moneta: Enchiridion Polonicum. Thorn.

³⁾ Grammaire et dictionnaire ou vocabulaire Russe, grec (moderne) et latin . . . (Anquetil—Duperron).

⁴⁾ P. Marcus a S. Pad. Bibliotheca Carnioliae.

*) Rajnki prof. Jaka Zupan je tudi v natisu izdelal veliko torbico slov. pregovorov; isto tako tudi Matija Majar v svoji knjigi